

Hans Bergström

John **McCain**

En politisk biografi

HISTORISKA MEDIA

Historiska Media
Box 1206, 221 05 Lund
www.historiskamedia.se
info@historiskamedia.se

© Historiska Media och Hans Bergström 2008

Faktagranskning: Billy McCormack

Omslag: Pierre Österholm

Omslagsbild: John McCain under presidentvalskampanjen 2008. Foto: Scanpix

Sättning: Gyllene Snittet, Helsingborg

Tryck: WS Bookwell Oy, Helsingfors, 2008

Tryckning: 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

ISBN: 978-91-85873-50-0

Innehåll

Förord 9

Kapitel 1

Amerikas val 2008 – ett uppror från mitten 13

Kapitel 2

Amerikansk hjälte 44

Kapitel 3

Sanningssägare 60

Kapitel 4

Självständig politiker 76

Kapitel 5

Förhållandet till George W Bush 91

Kapitel 6

Varför så ogillad av den republikanska högern? 119

Kapitel 7	
<i>Kampanjen inför presidentvalet 2008</i>	134
Kapitel 8	
<i>McCain och utrikespolitiken</i>	165
Kapitel 9	
<i>McCains inrikespolitik</i>	187
Kapitel 10	
<i>Ålder, hälsa och temperament</i>	209
Kapitel 11	
<i>President 2009–2013</i>	220
<i>Några viktiga årtal och händelser i John McCains liv</i>	253
<i>Litteratur</i>	258
<i>Personregister</i>	261
<i>Summary in English</i>	265

Förord

Ursprunget till den här boken var ett besök i Sverige i februari 2008. I bokhandeln kunde jag se att det fanns ett antal böcker på svenska om de ledande demokratiska presidentkandidaterna, Hillary Rodham Clinton och Barack Obama, däribland Obamas memoarer i svensk översättning. Det fanns ingen bok om John McCain, som just hade vunnit den republikanska nomineringen. I tidningarna uttalade sig de svenska partiledarna om vem de stödde som USA:s näste president. Sex av de sju svarade ”Hillary Clinton”. Den sjunde, statsministern och moderatledaren Fredrik Reinfeldt, svarade ”Barack Obama”.

John McCain existerade inte som alternativ. Några hade hört hans namn, få visste något närmare om honom. ”Republikan” var något av ett skällsord, i den mån det stod för något alls. Ändå kan USA:s näste president mycket väl heta John McCain. Och han är en ovanlig republikan, med en fascinerande livshistoria.

Jag tog kontakt med förläggaren Lena Amurén på Historiska Media i Lund och föreslog att vi tillsammans skulle fylla en kunskapslucka inför presidentvalet. Förlaget, vars utgivning och professionella hantering imponerat, sa ja till att jag skulle skriva en parallellbok till Erik Åsards *Hillary Rodham Clinton. En politisk biografi*, som utkom i början av 2008 och mötte stort intresse.

Den här boken skrevs under fyra veckor från mitten av maj till mitten av juni 2008. Det innebär att de två huvudkandidaterna i praktiken var klara: Barack Obama för demokraterna och John McCain för republika-

nerna. Jag förfogade över intrycken från primärvalssäsongen, som jag i huvudsak upplevt i USA. Däremot har jag inte kunnat ta hänsyn till mer än begynnelsen av huvudvalrörelsen mellan Barack Obama och John McCain – två osannolika men mycket spännande kandidater till världens enskilt viktigaste politiska ämbete. Under en slutjustering av manus i mitten av juli har jag kunnat uppdatera det för händelser fram till 27 juli 2008.

Bokens syfte är att presentera John McCain som person och politiker, för en skandinavisk allmänhet som nog inte vet mycket om honom. Personligen har jag länge haft stor sympati för John McCain som politiker och röstade på honom i primärvalet i Florida, där vi bor. Han har genom sitt politiska liv visat ett civilkurage som är unikt i den vindkänsliga amerikanska politiken. Han förenar internationalism och ekonomiskt förnuft med miljöengagemang och avsaknad av religiöst biggotteri. I befolkningen som helhet har många just denna åsiktskombination, som visats också av guvernör Arnold Schwarzeneggers valframgångar i Kalifornien. Men de båda stora partierna, demokraterna och republikanerna, har på senare år tenderat att styras alltmer av sina aktivister – bort från det politiska centrum. McCains mångåriga kampanj för en rationellare politisk process i kongressen har varit angelägen. Hans självständighet är legendarisk, i en kongress med allt hårdare partilåsningar.

Även för läsare med annan politisk hållning än min tror jag att boken ska vara informativ. Utöver att beskriva och granska John McCain som politisk ledare ger den en bild av stämningarna och frågorna i USA under det ovanligt engagerande valåret 2008. Det är faktiskt första presidentvalet sedan 1928 i vilket vare sig sittande president eller vicepresident sökt sitt partis nominering. Fältet är öppet, förhoppningarna stora på vad som ska följa efter George W Bush.

Boken analyserar även situationen för näste president 2009–2013, en period fylld av stora uppgifter inom ekonomi, energi och säkerhetspolitik. Presidentens hantering av dem har stor och direkt inverkan på om-

världen. Och det går inte att förstå USA:s roll i världen utan att samtidigt veta något om de frågor som trycker på för att få presidentens uppmärksamhet hemmavid.

Jag har avstått från att belasta läsningen med ett formellt notsystem. Viktiga källor framgår löpande i texten samt i litteraturförteckningen. Utöver de betydelsefulla intryck det ger att bo och leva i USA har jag som bakgrund läst relevanta böcker samt tyngre analyser av presidentvalet i amerikanska tidningar och tidskrifter under det senaste året. Varje dag har därtill – utöver baseball, NHL-hockey och många samtal med grannar i södra Florida samt upstate New York – tillfört några timmars dos av kabel-tv-paneler. Frågorna kring sjukvårdspolitik och socialförsäkringar i USA har jag följt professionellt under många år. Ifråga om opinionsundersökningar lutar jag mig mest mot Rasmussen Reports, vars kvalitet övertygat under lång tid.

En särskild fråga gäller översättningen av engelskspråkiga texter. Jag har som regel valt att själv översätta dem till svenska, men där det amerikanska uttrycket har särskild betydelse, kraft eller valör – vilket händer ofta – har jag återgett originalformuleringen inom parentes.

Manuset har lästs av två amerikaner som har den ovanliga kombinationen av färdigheter att vara amerikanska experter på amerikansk politik samt tala svenska språket flytande. Billy McCormack har gjort en noggrann faktagranskning, som räddat mig från några fatala sakfel. Steven Kelman, professor i statsvetenskap på Harvard, har gett mig sina erfarna observationer. Från förlaget har min redaktör, Ann Lewenhaupt, fungerat som en ytterst noggrann språkgranskare och rådgivare (bland annat för att motverka ett övermått av anglicismer). Även förläggaren Lena Amurén har läst och reflekterat med personligt engagemang. Jag tackar dessa fyra för att de med sina kritiska genomgångar verksamt bidragit till slutprodukten kvalitets. Min hustru Barbara Bergström har också läst med konstruktiva ögon. Utöver att känna amerikansk mentalitet mer på djupet än vad jag gör, efter mina blott sex år i landet, har

hon den för detta sammanhang goda kritiska egenskapen att vara registrerad demokrat.

För kvarstående fel och brister måste jag ta eget ansvar. För att citera John McCain: "God has given me heart enough for my ambitions, but too little forbearance to pursue them by routes other than a straight line."

Ripley, New York, den 27 juli 2008

Hans Bergström

Kapitel 1

Amerikas val 2008 – ett uppror från mitten

”För många amerikaner är John McCain det närmaste vårt politiska liv har av nationell hjälte, en presidentkandidat som väckte bred beundran år 2000 och en oberoende ledare med betydande kraft under åren därefter.” Så inleder *The Almanac of American Politics 2008* sin presentation av den seniore senatoren från Arizona. *The Almanac* är en faktadiger och objektiv uppslagsbok om den amerikanska kongressen, dess ledamöter och valdistrikt. Den utmärks inte av värdeladdade formuleringar. Orden om John McCain speglar ett faktum. Ingen annan ledande politiker har mötts av samma starka förtroende över partigränsen. Nu söker han bli Amerikas president, ett valår som inte är gjort för republikaner. Lyckas McCain, är det i kraft av den personliga respekt som möter honom.

De amerikanska tidningarnas rekommendationer till sina läsare inför primärvalen våren 2008 ger en bild av denna respekt. Av de republikanska kandidaterna fick John McCain ett överväldigande tidningsstöd – alltifrån vänsterlutande *The Des Moines Register* i Iowa, över konservativa *Union Leader* i New Hampshire till rader av liberala tidningar i de folkrika regionerna (när jag här och i fortsättningen använder begreppet ”liberal” är det i den nutida amerikanska meningen, ungefär lika med ”långt till vänster”; särskilt i ekonomiska frågor är skillnaden stor mot vad ”liberal” vanligen innebär i europeisk politik). Amerikanska ledarredaktioner tar inte lätt på uppgiften att ge råd, ”Endorsements”, till sina läsare inför val. Rekommendationen föregås av noggranna övervägan-

den. Ofta träffar ledarredaktionen, ibland även i närvaro av tidningens ”publisher”, olika kandidater för att få en djupare bild av vad de står för. Låt mig ge ett urval av vad några ledande liberala tidningar, som normalt inte har mycket gott att säga om republikaner, skrev när de rekommenderade John McCain bland de republikanska kandidaterna:

Liberala flaggskeppet *The New York Times* hade bland annat följande att säga (ledare 25 januari 2008):

Vi har starka meningsskiljaktigheter med alla de republikanska kandidaterna. [...] Likväl måste ett val göras, och det är ett lätt val. Senator John McCain från Arizona är den ende republikan som kan förväntas bryta mönstret från George W Bush att styra på uppdrag av en liten, arg ytterkant. Med sin bakgrund av visad förmåga att samarbeta över partigränsen för att utveckla sund lagstiftning, utgör han ett alternativ för fler amerikaner än de övriga kandidaterna. [...] Mr McCain har demonstrerat att han har karaktär för att stå för sina principer. Han var en tidig aktivist för att bekämpa den globala klimatförändringen. Han riskerade sin presidentkandidatur för att upprätthålla grundläggande amerikanska värden i debatten kring invandring. Med en historia som genuin krigshjälte, argumenterar McCain passionerat för att Amerikas sätt att behandla krigsfångar måste stå i samklang med dess grundvärden.

Från andra kusten skrev *Los Angeles Times* (ledare 3 februari 2008):

Vårt förordande av republikansk presidentkandidat är självklart och starkt känt. Det är John McCain. [...] Han ensam bland de republikanska kandidaterna har fördömt tortyr i alla former. Han ensam bland alla presidentkandidater har själv genomlevt tortyr. [...] McCain är en pålitlig förespråkare av frihandel, en välkommen skillnad mot det protektionistiska

syntsättet hos ledande demokrater. [...] Han har lett sitt parti i dess haltande försök att konfrontera realiteterna av global uppvärmning – och han har hållit fast vid den linjen trots kritik från många republikaner. [...] Vi är inte överens med John McCain i alla frågor. Men vi beundrar hans övertygelse och stödjer honom i de frågor som betyder mest just nu.

The Philadelphia Inquirer, *The Baltimore Sun*, *Houston Chronicle* och *The Boston Globe* är några andra i raden av liberalt orienterade tidningar som kom med ovanligt entusiastiska rekommendationer av en politisk motståndare. *The Boston Globe* noterade (ledare 16 december 2007):

En av McCains stora förtjänster är hans villighet att erkänna obehagliga realiteter. McCain ser att särintressen med pengar att strö omkring sig har ett oberättigat inflytande över valprocessen och politiken, att vår planet värms upp på grund av mänsklig aktivitet, att förhör under hot om att dränka en fånge är en form av tortyr. Till reaktioner från många av sina partikamrater har McCain engagerat sig för verkliga reformer på dessa tre områden. [...] Senatorn från Arizona kandiderar för presidentposten i en bekymmersam tid. Ekonomin är svag. Amerikanska väljare oroar sig för sin framtid – och för sin regerings förmåga att genomdriva landets lagar (en referens till invandringsfrågan, författarens anmärkning). En valkampanj fram till november med John McCain som en av de två slutkandidaterna har bättre förutsättningar att kunna ägnas substans i stället för demagogi. Som lagstiftare och som kandidat har McCain gjort mer än sin del för att överskrida partigränser (to transcend partisanship) och främja en ärlig diskussion om de problem som möter USA.

Dessa ord av stöd från liberala tidningar var inte enbart till fördel för John McCain. Det kom att bekräfta vad många konservativa redan trodde

sig veta: att de inte kan lita på McCain som konservativ fanbärare. Särskilt *The New York Times* positiva ord om McCain uppfattades i den republikanska basen som något av en dödskyss. Den uppvägdes senare av att McCain hamnade på kollisionskurs med *The Times*, när tidningen publicerade en lös rykteshistoria om att senatoren skulle ha haft ett förhållande med en kvinnlig lobbyist.

Men hållningen till McCain var inte oproblematiske heller för amerikanska liberaler eller för demokraterna som parti. Ju mer sympatisk McCain kom att framstå, desto farligare kunde han väntas bli som hot mot det väntade demokratiska övertagandet av Vita huset.

I en självvironisk kolumn i *Time Magazine* (25 februari 2008) skrev liberalen Michael Kinsley under rubriken ”The Dirtiest Trick. Republicans are about to nominate a fine human being for President. Have they no shame?” (Ett riktigt fult trick. Republikanerna är på väg att nominera en högst hedervärd person till president. Har de ingen skam?).

Republikanerna har dragit några fula trick förut, Watergate etc. Men den här gången har de gått för långt. I sin desperata jakt på seger till varje pris, är republikanerna på väg att nominera en person, John McCain, som allmänt erkänns (utom i det republikanska partiet självt) som hederlig, modig, sympatisk och intelligent. Har de ingen skam i kroppen? [...] Som en livslång demokrat har jag kunnat vada i lyxen att få rösta emot några av de mest oaptitliga politikerna i amerikansk historia, som Richard Nixon och George W Bush. Jag kommer förvisso att rösta emot också John McCain, men det kommer att kräva arbete och rymma ögonblick av tvivel. Det här blir inte roligt. Tvivel är till för oberoende (independents), inte demokrater. [...] McCain uppfattas som autentisk, vilket är en djupare form av hederlighet än att enbart tala sanning. [...] Bland nuvarande figurer i Amerikas offentliga liv är det bara Colin Powell som delar McCains

mystiska förmåga att få liberaler att tro att han i själva verket är ense med dem, oberoende av vad han faktiskt säger. [...] Jag vägrar tro att en man som är så fin och hederlig som John McCain vill bli president genom att acceptera den taktiska nomineringen från ett parti som älskar honom enbart för hans starka appell hos motståndaren.

Jag ska i följande kapitel beskriva närmare vad det är som har gett John McCain denna hans unika ställning i amerikanskt politiskt liv, med betydande sympati från moderater, liberaler och oberoende trots att han själv beskriver sig som konservativ. Det som gör John McCain intressant för européer år 2008 är förstås att han är en av två män som kan bli USA:s näste president, därmed världens viktigaste ledare. Den andre är Barack Obama. Mellan dem står det den 4 november 2008. Vilken är den politiska miljö i USA i vilken valet sker?

Amerikaner trötta på partistriderna i Washington

Det sägs att stämningen i USA är starkt för ”förändring” (change). ”Change” har varit själva huvudtemat för demokraternas presidentkandidat, Barack Obama. Han representerar givetvis själv, som person, en dramatisk historisk förändring. En ung man med svart pappa och vit mamma, vars farmor alltså bor i en hydda i Kenya, som gick i muslimsk skola en tid när han bodde i Indonesien och vars fulla namn lyder Barack Hussein Obama (påminnande om USA:s ärkefiender Saddam Hussein och Usama bin Ladin) – det säger något om Amerikas förmåga att överraska med sina egna grundvärden att en person med denna bakgrund nu har stor chans att bli landets president.

Men vad innebär den ”change” som har fått sådant gensvar i Barack Obamas kampanj? Var befinner sig amerikanska folket valåret 2008?

Som Erik Åsard påpekar i *Hillary Rodham Clinton. En politisk biografi* (Historiska Media 2008) kan amerikanska presidentval vanligen indelas